

18.5.2026
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

JHL:N LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELONTEOSTA KOSKIEN JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMAA 2027-2030

VIITE: VNS 3/2026 VP

ASIA: VALTIONEUVOSTON SELONTEKO KOSKIEN JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMAA 2027-2030

JHL kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi 2027-2030. JHL:n noin 160 000 jäsenestä valtaosa edustaa julkisen sektorin työntekijöitä sekä valtionhallinnossa että paikallistasolla.

Julkisen sektorin rahoitukseen on tällä hallituskaudella kohdistunut erittäin mittavia, miljardiluokan leikkauksia. Esimerkiksi hyvinvointialueille on kohdennettu yli puolen miljardin euron säästöt tehtävämuutoksina ja asiakasmaksujen nostoina.

Järjestökenttään kohdistuvat leikkaukset pahentavat tilannetta entisestään. Tämä näkyy henkilöstövähennyksinä, henkilöstön kuormittumisena ja kansalaisten palveluiden heikentymisenä. Uudet leikkaukset jo entisten mittavien leikkausten päälle merkitsevät käytännössä sote-järjestökentän alasajoa ja sitä, että ihmiset eivät saisi enää apua.

Perustellusti tästä herää kysymys, että onko julkisten palveluiden rahoituksessa käynnissä tuttu julkisen sektorin purkamisen kaava? Eli vähennetään rahoitusta, joka johtaa palvelun heikkenemiseen, joka johtaa tyytymättömyyteen palvelua kohtaan, josta saadaan peruste uudelle rahoitusleikkaukselle – ja samalla leikkauksilla pahennetaan heikkoa taloussuhdannetta.

Julkisen talouden tilanne ja sopeutukset

Suomen julkisen talouden tilanteesta on perusteltua ja tarpeellista olla huolissaan. Suomessa valtionhallinnon tulot ovat 2008-9 finanssikriisistä asti olleet menoja pienemmät.

JHL on kehysriihen 2024 aikaan julkistanut sopeutusesityksiä, sekä vuonna 2023 kattavan vero-ohjelman, joiden avulla julkista taloutta voitaisiin vahvistaa.¹ JHL siis jakaa huolen Suomen julkisen talouden tilasta. Tämän lisäksi JHL on huolissaan Suomen julkisten palveluiden tilasta. Vuoden 2025 Julkisten palvelujen barometrin mukaan jopa noin 70% kansalaisista katsoi palveluiden heikentyneen viime vuosina.²

Tähän nähden on huolestuttavaa, että kun kehysriiheen menttiin VM:n virkatyönä laatimalla esityksellä julkisen talouden suunnitelmasta, julkisen talouden alijäämän arvioitiin kasvavan vuoden 2026 noin 10,8 miljardista 16 miljardiin vuoteen 2030 mennessä. Kehysriihen jälkeinen julkisen talouden suunnitelma arvioi alijäämän kasvavan samasta lähtökohdasta peräti 17,4 miljardiin euroon vuonna 2030. Huonosta tilanteesta saatiin siis vielä pahempi.

Osaltaan tilannetta selittää VM:n uusi ennuste talouskasvusta, joka varsinkin kuluvan vuoden osalta päivittyi alaspäin. Mutta iso tekijä alijäämän kasvun taustalla on myös hallituksen omat päätökset ja päättämättä jättämiset. Esimerkiksi yhteisöveron alentaminen jätettiin voimaan, vaikka sen hinta-laatusuhde kasvutoimena on erittäin huono, mutta verotulojen pieneneminen ja julkisen talouden heikentyminen ovat varmoja seurauksia.

Hyvinvointialueiden rahoitus ja asiakasmaksujen korotukset

Kansalaisten palveluita heikentävät myös sote-sektorille kohdentuvat lisäsäästöt ja asiakasmaksujen tuntuvat korotukset. Nämä ovat omiaan heikentämään sote-palveluiden saatavuutta entisestään. Julkisten palveluiden barometrin mukaan kansalaiset ovat tähänkin asti nimenomaan sairaana jääneet vaille tarvitsemaansa julkista palvelua.

Asiakasmaksujen suuruuden suhteen vuonna 2025 noin 37% kansalaisista arvioi sotepalveluiden asiakasmaksujen olevan liian korkeat ja 9% piti sopivina. Tämän jälkeen

¹ JHL on esittänyt kattavan noin 2,6 miljardin euron sopeutusohjelman kehysriihen 2024 yhteydessä (<https://www.jhl.fi/app/uploads/2024/04/Kehysriihi-2024-kannanotto-JHL.pdf>), sekä taloustieteen emeritusprofessori Matti Tuomalan kanssa yhdessä laaditun mittavan vero-ohjelman vuonna 2023 (<https://aineistopankki.jhl.fi/NiboWEB/jhl/getPublicFile.do?uuid=2395269&inline=false&ticket=9696ba90ad50a875bb04ee60b63fdeba&type=original>)

² Julkisten palveluiden barometri 2025: 69% kansalaisista katsoi julkisen palveluiden tilan heikentyneen viime vuosina. <https://n6digipaper.contenthub.fi/NiboWEB/jhl/getPublicFile.do?uuid=9845459&inline=true&ticket=b08de04898cab01cc68ea8adb65ac5fc&type=original>

asiakasmaksuja on korotettu, ja nyt päätettiin jälleen korottaa lisää vuodelle 2027. Todennäköisesti uusi asiakasmaksujen taso on niin korkea, että entistä useampi valitsee olla käyttämättä sotepalveluita, jopa tarpeen niin vaatiessa. Tämä vääjäämättä johtaa hoitovielan kasvuun ja pahoinvoinnin lisääntymiseen ja kasautumiseen.

65 v. valinnanvapauskokeilu

Terveystieteiden valinnanvapauskokeilu ei Kelan tutkijoiden analyysin mukaan³ (Yle/STT 8.4.2026) ole ensimmäisinä kuukausinaan saavuttanut tavoitettaan edistää yhdenvertaisuutta yksityislääkäripalveluiden käytössä. Erot eri väestöryhmien välillä olivat suuret, ja valinnanvapauskokeilun käyttö on painottunut suurempituloisiin. Kokeilun tuloksia on seurattava, ja resurssien kohdentamisen on perustuttava terveyseroja kaventaviin toimiin. Näissä panostukset julkiseen perusterveydenhuoltoon ovat kannattavimpia.

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan tutkimusjulkaisussa⁴ arvioidaan, että ammattilaisten sijoittuminen ja työnkuvan vaihtelu julkisen ja yksityisen sektorin välillä lisää tehottomuutta. Yksityisen sektorin tuotantologiikka ei juurikaan kannusta pohtimaan työnjaon malleja vaan tarjoamaan ennen kaikkea lääkäripalveluja, mikä voi niukkojen lääkäriresurssien maailmassa aiheuttaa myös tilanteita, joissa lääkäri tekee työtä, joka voitaisiin hoitaa myös muiden terveydenhuollon ammattilaisten toimesta.

Näkökulmia sosiaalihuollon palvelu-uudistukseen

Hyvinvointialueella on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa. Tähän edellytetään riittävää omaa palvelutuotantoa. Näiden seikkojen merkitys kasvaa entisestään esimerkiksi kiihtyvän ilmastomuutoksen, pandemioiden ja turvallisuuden liittyvien uhkien myötä.

³ <https://yle.fi/a/74-20219330>

⁴ https://www2.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/TrV_1_2025.pdf

Hyvinvointialuelain 10 §:n mukaan hyvinvointialueen tulee varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla muulla palveluntuottajalla on riittävät *ammattilliset, toiminnalliset ja taloudelliset* edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta. Yksityisten palveluntuottajien rooli palvelutuotannossa on kasvanut ja kasvanee. Mikäli järjestämisvastuuta toteutetaan yksityisen palvelutuotannon kautta, on varmistettava hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutuminen eli se, että palveluja on tosiasiallisesti saatavilla riittävässä laajuudessa ja oikea-aikaisesti kaikissa olosuhteissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain kehittämistarpeita koskevassa arviomuistiossa⁵ todetaan, että palvelutuotanto on laajentunut ja monimuotoistunut. Alihankinta, kotiin vietävät ja etäpalvelut ovat lisääntyneet. Lisääntynyt yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen osuus lisää myös valvonnan tarvetta. Johtopäätöksenä kuitenkin on ollut, ettei valvontaan käytettäviä resursseja ole mahdollista lisätä palvelujen määrän kasvua vastaa-
vasti. Tilanne on kestävä, mikäli palvelujen toteuttamisessa yhä suurempi painoarvo on yksityisillä palveluntuottajilla sekä niiden omavalvonnalla, mutta näiden riittävää valvontaa ei varmisteta. Julkisen talouden suunnitelmassa on huomioitava paitsi riittävä resursointi palvelutuotantoon myös sen edellyttämät valvonnan resurssit.

Vammaispalveluiden saatavuus

Suomi on ratifioinut YK:n vammaisyleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan, jotka ovat astuneet voimaan vuonna 2016. Sopimuksen periaatteet eivät silti toteudu Suomessa riittävällä tavalla esimerkiksi itsemääräämisoikeutta, henkilökohtaisen avun toteutumista sekä yhdenvertaisia palveluita koskien, riippumatta siitä sovelletaanko vammaispalvelu-
vai sosiaalihuoltolakia. Vammaislainsäädäntöä on kehitettävä YK:n vammaisoikeuksien komitean⁶ (CRPD 26.8.2025) Suomelle antamien suositusten mukaisesti, mikä on huomioitava julkisen talouden suunnitelmassa. Komitea kritisoi myös esimerkiksi järjestöleikkauksia, millä on vaikutusta vammaisten henkilöiden osallisuuteen yhteiskunnassa.

⁵ <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/lausunnolla-arviomuistio-valvontalain-kehittamistarpeista>

⁶ <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/uutiset/crpd-komitea-suositukset/>

JHL haluaa lisäksi erityisesti kiinnittää huomiota vammaispalvelujen saatavuuteen myös poikkeusoloissa. Jo aiempi koronapandemia toi esiin vaikeudet esimerkiksi henkilökohtaisen avun saatavuudessa ja erilaisiin riskiryhmiin kuuluvien vammaisten henkilöiden aseman sekä heidän avustajiensa työskentelyolosuhteiden turvaamisessa.

Sosiaaliturva ja köyhyys

JHL edustaa myös useita matalapalkkaisia ammattiryhmiä, joissa myös vastentahtoinen osa-aikatyö on laajalle levinnyt käytäntö. Näitä ovat muun muassa henkilökohtaiset avustajat sekä koulunkäynninohjaajat, joita työskentelee Suomessa kymmeniä tuhansia.

Henkilökohtaisista avustajista jopa 90 % työskentelee osa-aikaisesti työn luonteen vuoksi. Merkittävä osa henkilökohtaisen avun palvelupäätöksistä on kohdennettu 30 tuntiin kuukaudessa yksittäisen avun käyttäjän osalta. Tämä tarkoittaa, että avustajan työ on sirpaleista, ja kokoaikaisesti avustajana työllistyminen edellyttää usein usean avun käyttäjän avustamista, tai toimeentulon täydentämistä muilla töillä tai sosiaaliturvalla (soviteltu ansiopäiväraha).

Samoin yli puolet vakituksessa työsuhteessa olevista koulunkäynninohjaajista työskentelee osa-aikaisina (keskimäärin 30h/vko). Töitä on myös mahdollisuus tehdä vain koulujen työaikoina (työttöminä siis syyslomaviikko, joulun välipäivät, talvilomaviikko ja osa kesälomasta). Säästöpainetta painivilla kunnilla ei ole tarjota lisätunteja koulunkäynninohjaajista kuin harvalle, ja näköpiirissä on pikemminkin tilanteen heikkeneminen kuin paraneminen.

Erityisesti ansiopäivärahaan sekä asumis- ja toimeentulotukeen tehdyt leikkaukset ja kiristykset etenkin suojaosien ja lapsikorotusten osalta vaikuttavat näihin ammattiryhmiin voimakkaasti. Yksilö voi ratkaista haasteen omalta osaltaan vaihtamalla alaa, mutta samat ongelmat kohtaavat seuraavia alalle tulijoita. Huoli toimeentulosta on suurta ja vaikuttaa alalle hakeutumiseen sekä alalla pysymiseen. Ammattitaitoisten koulunkäynninohjaajien väheneminen vaikuttaa suoraan lasten ja nuorten tuen antamiseen ja sen toteuttamiseen. Koulunkäynninohjaajien työn hedelmiä tullaan poimimaan vasta vuosien päästä, kun tarpeellinen tuki on pystytty jatkumona tarjoamaan ja lapsista kasvaa hyvinvoivia aikuisia.

sivu 6

SharePoint
JHL/LA/048/2026

Kokonaisuutena Julkisen talouden suunnitelmaa ei voi pitää onnistuneena. Se kuvaa heikentyvää julkista taloutta ja kasvavaa velkasuhdetta, julkisen hallinnon rapautumista, kuormitusta julkisen sektorin työntekijöille, sekä heikentyviä palveluita kansalaisille.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

JHL:n puheenjohtaja **Håkan Ekström**

Lisätietoja: **Samuli Sinisalo**, erityisasiantuntija, samuli.sinisalo@jhl.fi , **Laura Tuominen**, vastaava sopimusasiantuntija, laura.tuominen@jhl.fi.

